

Stefan BIELAŃSKI

KONCEPCJA PADANII NA PRZEŁOMIE XX I XXI WIEKU

Abstrakt:

Wstępna część opracowania zawiera uzasadnienie tezy o znaczeniu wydarzeń politycznych z 1989 roku dla ukształtowania geopolitycznej sytuacji, w której mogła pojawić się koncepcja Padanii. Autor bada próby określenia zasięgu Padanii podejmowane przez zwolenników konfederacji północnych i środkowych regionów Włoch. Prezentuje sposoby implementacji tej koncepcji proponowane w połowie lat 90-tych ubiegłego wieku z inicjatywy Ligi Północnej U. Bossiego jak i przez teoretyków federalizmu (G. Miglio). Autor sugeruje potencjalny wzrost znaczenia tej koncepcji w okolicznościach kryzysu imigracyjnego.

Słowa kluczowe: Liga Północna, Padania, federalizm

Wydarzenia roku 1989 a sytuacja geopolityczna Włoch

Wydarzenia roku 1989 miały istotne znaczenie nie tylko dla całokształtu stosunków międzynarodowych i przemian ustrojowych w krajach Europy Wschodniej, ale wpłynęły również na rozwój wydarzeń społeczno-gospodarczych, a także na formułowanie nowych programów politycznych w krajach Europy Zachodniej, zwłaszcza zaś we Włoszech. Rozpatrując zagadnienie znaczenia przemian zapoczątkowanych w roku 1989 nie można abstrahować zarówno od sytuacji wewnętrznej Italii, jak i od antecedenencji historycznych. Należy bowiem pamiętać, iż zjednoczone państwo włoskie ma za sobą jedynie 150 lat dziejów, natomiast nadal widoczne są znaczące różnice pomiędzy regionami historycznymi Italii, a także odmienny poziom rozwoju Północy i Południa Włoch.

Odnosząc się do sytuacji wewnętrznej należy skonstatować, iż o ile okres między 1945/48 a 1989 charakteryzował się systemem tzw. „demokracji zablokowanej” (dominowała chadecja, natomiast największa siła opozycyjna – partia komunistyczna nie mogła liczyć na zdobycie władzy), o tyle po 1989 nastąpił upadek partii ideologicznych. System polityczny I Republiki, opartego na dominacji Chrześcijańskiej Demokracji załamał się. Nastąpił upadek nie tylko sojuszników chadecji (Włoska Partia Socjalistyczna), ale także rozłam nastąpił w największej partii opozycyjnej – Włoskiej Partii Komunistycznej. W miejsce opuszczone przez dotychczasowe partie polityczne mogły wejść ze swoimi

propozycjami programowymi – często populistycznymi - zupełnie nowe ugrupowania, oparte o silne przywództwo indywidualne: Forza Italia – Silvio Berlusconi, a także Lega Nord (Liga Północna) – Umberto Bossiego.

Liga Północna powstała w 1989 roku na bazie istniejącej wcześniej niewielkiej organizacji – Ligi Lombardzkiej, a także innych lig regionalnych. Charyzmatycznym przywódcą nowej siły był Umberto Bossi. Pod jego przywództwem Liga w latach 90. XX wieku oraz na przełomie stuleci albo uczestniczyła w rządach centralnych (wspólnie z Forza Italia Silvio Berlusconi), albo też pełniła rolę istotnej opozycji parlamentarnej. Według autora *Historii Włoch* – Józefa Andrzeja Gierowskiego (1999, s. 605), u źródeł sukcesów politycznych Ligi było to, iż opowiadała się *za nadaniem państwu charakteru federacyjnego, przeciwstawiając się fiskalnemu i biurokratycznemu uciskowi prosperującej Północy na rzecz słabszego ekonomicznie i przeżartego wpływami zorganizowanej przestępczości Południa*. Zdaniem Gierowskiego, Liga Północna wpisowała się w tradycje włoskiego federalizmu (por. Bieleński 2002), którego zwolennicy tak w XIX, jak w XX wieku: *napotykali stanowczy opór ze strony najpierw monarchii sabaudzkiej, później faszystów, a po II wojnie światowej także chadecji, która nie umiała się zdobyć na zdecydowane rozstrzygnięcia pod tym względem – nie bez znaczenia była obawa przed wpływami komunistów w niektórych regionach, co mogło naruszyć system pojaltański. Sytuacja ta uległa zmianie z chwilą załamania się tego systemu. Wykorzystał to przywódca Ligi, Umberto Bossi, który ze swej partii stworzył potężną siłę polityczną, wykorzystując także błędy będącej w stanie upadku chadecji* (Gierowski, op.cit. s. 606).

Z kolei według Izoldy Bokszczanin (2004, s. 31), w początkowej fazie konstruowania swojego programu, *ligi reprezentowały protest prowincji versus władzę centralną. Podnosiły tożsamość terytorialną („mała ojczyzna” lombardzka czy wenecka), krytykowały złe funkcjonowanie instytucji regionalnych (wprowadzonych w latach 70.), żądały większej autonomii dla regionów, które zamierzały przekształcić w makroregion północny, z czasem dochodząc do postulatu przekształcenia Włoch w federację*. Odnosząc się zwłaszcza do wyrażanego w wielu środowiskach na Północy przekonania o marnotrawieniu przez władze centralne środków finansowych wypracowanych właśnie na obszarach północnych Włoch, polska badaczka pisze: *Ligi atakowały instytucje państwa skupione w „łódzkiej” Rzymie („Roma Ladrona”) (...). Frontalny atak skierowany był na tradycyjne partie polityczne (...). Działalność lig symbolizowała społeczną rewoltę przeciwko partiokracji. Posługując się demagogicznymi i populistycznymi hasłami wyrażały one i kanalizowały nasilające się niezadowolenie społeczne oraz żądanie zmian*.

Koncepcja Padanii i jej granice

Odrodzenie się koncepcji federalistycznych, a następnie separatystycznych we Włoszech przełomu XX/XXI wieku, nie było jednak związane jedynie z praktyczną działalnością polityczną Ligi Północnej. O istnieniu Padanii – jako odrębnego zjawiska gospodarczego, kulturowego i politycznego – przekonani byli również autorzy raportu Fondazione Agnelli z

1992 roku (La Padania..., 1992). Należy jednak pamiętać, iż środowisko związane z Fondazione Agnelli nie reprezentowało opcji federalistycznej, natomiast wskazywało na konieczność reform związanych z bardziej sprawnym funkcjonowaniem regionów w ramach unitarnego państwa włoskiego. W 1993 roku Marcello Pacini analizował *nową geografie ekonomiczną i reformę państwa*, podkreślając zarazem, iż: *Włosi stanowili naród dużo wcześniej od utworzenia państwa unitarnego, można zatem znaleźć formy bardziej złożone, które będą całkowicie zgodne z włoską historią, jej tożsamością, a także różnicami o charakterze terytorialnym*. W tym też kontekście Pacini pisał o Padanii, której istnienie było dla tego autora (także związanego z Fondazione Agnelli) niewątpliwe, ale która *reprezentuje jeden z najbardziej wzajemnie powiązanych kompleksów regionalnych, rozciągając się od Zachodu po Wschód [na północnym obszarze Półwyspu Apenińskiego] w ramach różnych systemów ekonomicznych i terytorialnych, realizujących własną ścieżkę rozwoju, ukazując zarazem własne siły i własne słabości*. Dla Paciniego zatem Padania to obszar od Piemontu i Ligurii, poprzez Lombardię, aż do Trydentu i Wenecji, uwzględniający zarazem „południe Padanii” czyli region Emilia-Romagna (Pacini 1993).

Fig. 1. Kontury Padanii w koncepcji Paciniego

W kontekście debaty nad zakresem terytorialnym Padanii należy przytoczyć tezy zawarte w publicystycznej książce autorstwa Gilberto Oneto, opublikowanej w 1997, zatytułowanej *L'invenzione della Padania*, z jakże znamienym podtytułem: *Odrodzenie najstarszej wspólnoty w Europie*. Według Oneto, *historia Padanii to stałe potwierdzanie swojej autonomii*, zaś sam obszar miałyby charakteryzować *wspólna kultura, wspólne interesy, wspólne mity i symbole*, a także *odrębność językowa*. Oneto wspomina też o *Wielkiej Padanii (Grande Padania)*, która obejmować by miała zarówno regiony Włoch środkowych (Toskania, Umbria i Marche), jak i te znajdujące się poza granicami współczesnych Włoch, między innymi szwajcarski kanton Ticino czy zachodnią Istrię, znajdującą się w granicach Chorwacji i Słowenii (Oneto 1997). Autor cytowanej publikacji podkreśla jednak, iż bardziej realistyczne byłoby powstanie Padanii poprzez *prawo do secesji* północnych i środkowo-północnych regionów pozostających obecnie w granicach Republiki Włoskiej. Granice Padanii określa też precyzyjnie

Statut Ligi Północnej (z 2012 roku), gdyż Padanie – jako konfederację – tworzyć by miały: Górna Adyga (Południowy Tyrol), Emilia, Friuli-Wenecja Julijska, Liguria, Lombardia, Marche, Piemont, Romania, Toskania, Trydent, Umbria, Dolina Aosty oraz Wenecja Euganejska (Golemo 2013, s. 80; Mainardi 1998).

Próba realizacji koncepcji „Padanii” w połowie lat 90. XX wieku

Wzrost znaczenia Ligi Północnej związany był w dużej mierze z wynikiem wyborów parlamentarnych w 1996, które wygrała wprawdzie koalicja centrolewicowa (*Ulivo*), ale Liga uzyskała bardzo dobry wynik wyborczy. W efekcie - jak trafnie podkreśla I. Bokszczanin (ibid. s. 31) - *nastąpiła radykalizacja programu politycznego LN [Lega Nord czyli Liga Północna], która odrzuciwszy współpracę w parlamencie na rzecz reform przeszła do opozycji*. Kolejnym krokiem było wskazanie w programie Ligi, jako podstawowego, postulatu niepodległości Padanii (w formie samodzielnie przeprowadzonego w 1997 roku „referendum”, nie uznanego przez żadną siłę polityczną czy instytucję państwową).

Program „secesji Północy” Włoch pojawił się jako już nie retoryczny, ale praktyczny element włoskiego życia politycznego w maju 1996 roku. Wówczas bowiem na forum tzw. Parlamentu Padanii, też nieuznanego przez żadne włoskie siły polityczne, jednakże regularnie obradującego w Mantui – Umberto Bossi ogłosił konieczność odłączenia się regionów północnych od Republiki Włoskiej. Do realizacji tego projektu nie doszło, niemniej w samych Włoszech inicjatywa Bossiego zaowocowała debatą nad możliwościami zastosowania w reformach ustroju państwa rozwiązań o charakterze federalistycznym (w tym szczególnie w odniesieniu do zagadnień finansowo-ekonomicznych, także tzw. federalizmu podatkowego). Oceniając działania Ligi, Józef A. Gierowski podkreślał, iż do ujawnienia postaw separatystycznych i praktycznej próby realizacji koncepcji Padanii doszło nieprzypadkowo w roku 1996, gdyż wówczas we Włoszech: *Rozwinęła się (...) dyskusja nad koniecznością pogłębienia reformy instytucjonalnej (...), a nawet nad powołaniem zgromadzenia konstytucyjnego, które miałyby przygotować nową konstytucję Włoch*. I właśnie tę sytuację wykorzystał Bossi do *wysunięcia postulatu pełnej secesji północy i utworzenia niezależnej republiki, nazwanej przez niego Padanią. Powoływał się przy tym na przykład podziału Czechosłowacji, którego realiów jednak nie znał. Propozycja ta nie znalazła wszakże poparcia nawet w jego własnej partii, nie mówiąc o mieszkańcach północnych Włoch, co ujawniło się ewidentnie z okazji zorganizowania przez niego we wrześniu „wielkiego marszu” wzdłuż Padu, który miał zainicjować powstanie Padanii, a ukazał słabość tendencji separatystycznych. Niemniej rozwiązania federalistyczne pozostały bliskie znacznej części Włochów, a Liga utrzymała na północy dużą popularność* (Gierowski, op.cit. s. 612).

Padania Bossiego

W publicystycznym opracowaniu z 1998 roku, zatytułowanym *Processo alla Lega*, Umberto Bossi wraz z dziennikarzem Daniele Vimercati odpierali oskarżenia włoskiego świata politycznego i medialnego według których Liga

Północna miała być rasistowska, demagogiczna, egoistyczna, nie posiadająca programu ekonomicznego, politycznie „niemoralna”, bez wewnętrznej demokracji, ateistyczna i antyklerykalna, obrażająca historię Włoch, nietolerancyjna, wreszcie antyeuropejska. Liga była również oskarżana o to, iż mówi o narodzie i państwie, które nie istnieją i istnieć nie mogą, czyli o Padanii. Bossi i Vimercati odpowiadając wskazywali na fakt, że *Włochy jako państwo narodowe nigdy nie istniały* (Bossi, Vimercati 1998, s. 32; por także Bossi 1995). Odnosząc się do procesu zjednoczenia Włoch w XIX wieku, wyrażali oni przekonanie, iż Italia została zjednoczona bez, a nawet przeciw woli ludu, poprzez działania militarne. Nowe państwo miało uzyskać legitymizację w formie plebiscytów-farsy. W odróżnieniu zaś od nie istniejącej nigdy Italii (by udowodnić tę tezę autorzy sięgali wręcz do podziałów na Półwyspie Apenińskim występujących w czasach antycznych, a z kolei dominacja starożytnego Rzymu miała nie obejmować wielu obszarów współczesnego państwa włoskiego, takich jak Sycylia, Sardynia oraz znaczna część zachodniego Piemontu) - dzieje ludów Padanii (*i popoli della Padania*) charakteryzować by się miały wspólnymi źródłami i tradycjami. Dla historii Padanii kluczowa miała być ekspansja Longobardów, sięgająca aż do tokańskich Apeninów. Do „tradycji historycznych” Padanii, Bossi i Vimercati zaliczali też panowanie Viscontich w Mediolanie, dzieje Najjaśniejszej Republiki Weneckiej, a nawet plany Piemontu opanowania wyłącznie regionów padańskich w okresie Pierwszej Wojny o Niepodległość w latach 1848-49 (ibid. s. 32-35). W przytaczanej publikacji zawarty jest też program dla *współczesnej Padanii*, którego aplikacja miałaby sprawić (rzecz jasna dzięki staraniom Ligi Północnej) *odrodzenie się tożsamości padańskiej nie na podstawie etnicznej, punktując natomiast na integrację kulturową*. Cytowani autorzy wyróżniają zatem następujące *cechy społeczno-kulturowe ludów padańskich*, a mianowicie: *wolność polityczna i ekonomiczna, pracowitość, przywiązanie do swoich miast i miejscowości, pluralizm, odrzucenie państwowego systemu wsparcia społecznego (tzw. assitenzialismo)*. Podkreślając, iż mieszkańcy Padanii nie mają agresywnych zamiarów wobec innych, stwierdzają zarazem: *Niech nikt nie myśli, iż może dyktować Padanii jej prawa, ponieważ chcemy zachować te, które są nasze. Odkryliśmy bowiem przyjemność być gospodarzami w naszym domu* (tamże s. 35-36). Niepodległa Padania była też celem szeroko zakrojonej akcji propagandowej (fig. 1).

Fig. 2. „Banknot” emitowany przez „Bank Padanii Wolnej i Niepodległej”

Koncepcja Padanii w ujęciu Gianfranco Miglio

Zagadnienie Padanii pojawiło się też w propozycjach politycznych autorstwa najwybitniejszego ideologa neofederalizmu włoskiego, Gianfranco Miglio, który niewątpliwie był jednym z protagonistów odrodzenia koncepcji federalistycznych we Włoszech na początku lat 90. XX wieku. Był on nie tylko teoretykiem federalizmu, ale próbował także wpływać na praktykę polityczną współczesnych Włoch (Bieleński, op.cit. s. 208). Miglio sformułował również (w 1995) Model Konstytucji Federalnej. W proponowanej przez siebie koncepcji neofederalizmu odwoływał się zarazem do „elementów klasycznych federalizmu „nowożytnego”, tak amerykańskiego z końca XVIII wieku, jak i przede wszystkim pochodzącego od poprzednich doświadczeń europejskich”. Można zatem stwierdzić, iż u źródeł neofederalizmu autorstwa Miglio leżały tradycje „republik miejskich” okresu komunalnego we Włoszech, ale także Szwajcarii i Niderlandów. Miglio uważał bowiem, iż do najważniejszych cech „neofederalizmu” należy poszukiwanie wspólnych źródeł tej wielkiej tradycji, która istnieje już przynajmniej od czterystu lat, a mianowicie ustanowienia wolnych wspólnot w Europie, które stanowiły alternatywę dla modelu monarchii absolutnej, dzięki której przecież narodziło się „państwo nowożytne” (Miglio 1997; Miglio, Barbera 1997). Z kolei I. Bokszczanin (ibid. s. 35) zwraca uwagę – odnosząc się do fermentu ideowego we Włoszech początku lat 90. XX wieku – iż: *Jednym z wyjątkowo „barwnych” społecznych ośrodków proreformatorskich była grupa intelektualistów i prawników skupiona wokół prof. G. Miglio (tzw. grupa mediolańska). Sam Miglio zaś odznaczał się tym, iż niezwykle ostro krytykował włoskie praktyki: konsocjalizm, koalicyjne, chwiejne rządy (governo spartitorio), „dzięki” korporacjonizm („corporazionismo brado”). Jego najważniejsze propozycje dotyczyły powierzenia zadania opracowania projektu nowej konstytucji prezydentowi wspomaganemu przez komitet ekspertów i doradców politycznych, a następnie poddanie projektu pod głosowanie powszechne (referendum). Kluczowy w tym kontekście był postulat federalizacji Włoch.* Warto tu zwrócić uwagę na autorski projekt Miglio (1995), czyli na *La Costituzione federale dell'Unione Italiana*. Zakładał on przekształcenie współczesnej Italii z państwa unitarnego w państwo federalne, przy czym dla Miglio oznaczało ono pluralizm wspólnot polityczno-administracyjnych posiadających duży stopień niezależności, jednakże pozostających ze sobą w stałym związku. W efekcie miałyby powstać wspomniana już Unia Włoska (Unione Italiana) na którą składałyby się 3 makroregiony – Północy, Centrum i Południa. Zgodnie z tym projektem przewidywane było istnienie rządu Unii, jednakże jego kompetencje miałyby dotyczyć części zagadnień spraw wewnętrznych (policja federalna) oraz strategicznych zagadnień polityki zagranicznej i finansowej. W rezultacie ów rząd Unii miałby posiadać w gruncie rzeczy jedynie kompetencje o charakterze koordynacyjnym (Bieleński, op.cit. s. 107). Sam G. Miglio, w tekście opublikowanym w języku polskim, będącym efektem krótkiego pobytu włoskiego uczonego w Polsce w 1997 roku, konstatował: *Problem przed którym badacz federalizmu staje obecnie, wobec evidentnego kryzysu państw narodowych, to kwestia*

*organizacji politycznej, które mogą je zastąpić. Wierzę, że w ciągu 30 lat w Europie Konstytucje będą musiały uwzględnić problematykę federalizmu i przyjąć jego głęboką logikę. (...) potrzeby wprowadzenia zasad federalizmu wynikają z naturalnej kolei rzeczy. Od wieków przecież obecne są w Europie silne, podskórne aspiracje wolnościowe (Pankowicz, red., 1998, s. 141). Temat Padanii i jej relacji z Italią pojawił się w publikacji z 1997 roku zawierającej rozmowę między Gianfranco Miglio a publicystą Marcello Venezianim. Charakterystyczny był tytuł tej publikacji, a mianowicie wprost postawione pytanie czy Państwo narodowe jest tylko w kryzysie czy też nigdy nie istniało? Miglio bronił jednak przede wszystkim koncepcji Padanii, stwierdzając, iż: *Miasta padańskie stanowią bez wątpienia unicum. A jedynie dezinformacja i brak zainteresowania są przyczyną ignorancji odnośnie do tego zagadnienia lub też braku zrozumienia jedności kultury alpejskiej, łączącej Padanię z Bawarią i regionami szwajcarskimi* (Miglio, Veneziani 1997, s. 68). Był też Miglio przekonany o związku między postulatami federalistycznymi a koniecznością rewizji XIX i XX-wiecznych dziejów Włoch; twierdził bowiem: *Zjednoczenie Włoch będące wszak efektem działań monarchii wojskowej (zważywszy na to, iż dynastia sabaudzka uważała Włochy za terytorium do zdobycia) uważane jest nadal za niepodważalny dogmat, nawet jeżeli potrzeby wprowadzenia zasad federalizmu wynikają z naturalnej kolei rzeczy* (Pankowicz op.cit., s.141). G. Miglio też autorem „alternatywnej” historii Włoch, napisanej z punktu widzenia federalizmu (1999).*

Konkluzje

Koncepcje Padanii zarówno w wymiarze teoretycznym, jak w próbach ich praktycznej realizacji, miały swoje uzasadnienie przede wszystkim w historii ziem włoskich. Włochów dzieliło, i do dzisiaj dzieli bardzo wiele: historia, systemy polityczne, związki kulturowe z różnymi sąsiadami, nie mówiąc o różnicach językowych. Do tych wszystkich podziałów dołączyły się – mające swe źródła w przeszłości, ale coraz bardziej aktualne tak w ostatnich dziesięcioleciach XX, jak i na początku XXI wieku – konflikty między Północą a Południem. Istotne są odmienne tradycje historyczne tzw. włoskich państw regionalnych, sięgające starożytności i średniowiecza, ale szczególnie obecne w epoce nowożytnej oraz w okresie Risorgimento. W wyniku procesu zjednoczenia Włoch powstało państwo unitarne, co skutkowało również wola wyparcia z pamięci historycznej wcześniejszych podziałów, zarazem jednak prowadziło to do manipulacji przeszłością. Symbolem tego zjawiska była skromna ceremonia pogrzebowa Carlo Cattaneo, najwybitniejszego przedstawiciela XIX-wiecznego włoskiego federalizmu, a jednocześnie jednego z historycznych przywódców anty-austrackiego powstania w Mediolanie w 1848 roku (*Cinque Giornate di Milano*). Oto bowiem w 1869 roku, już po śmierci Cattaneo, nowi przywódcy zjednoczonego państwa włoskiego obawiali się *demonstracji ze strony zwolenników federalistycznych idei Cattaneo*, zaś swoistym kuriozum było to, iż *pomnik ku jego pamięci – jednego z głównych protagonistów Risorgimento – został postawiony w stolicy Lombardii dopiero w roku 1901* (Bieleński,

op.cit. s. 162). W XX wieku na terenie Włoch zaistniała ideologia faszystowska i miała miejsce próba jej realizacji w okresie międzywojennym, a przez cały okres tzw. „zimnej wojny” zaznaczyła się dominacja partii chrześcijańsko-demokratycznej. Mimo częstokroć krytycznego nastawienia do praktyki rządów chadeckich i jej sojuszników (socjalistów, socjaldemokratów, liberalów i republikańców), włoscy wyborcy powierzali rządy tym, którzy gwarantowali rozwój ekonomiczny, a zarazem stabilizację polityczną. Przełom XX/XXI wieku, zapoczątkowany przemianami geopolitycznymi w Europie i na świecie z roku 1989, ujawnił także w Italii nie tylko kryzys ekonomiczny, czy też zjawiska związane z terroryzmem lub ciągle nękające Italię działania zorganizowanej przestępczości (mafia sycylijska, neapolitańska camorra), ale również kwestie związane z wpływami obcych (głównie amerykańskich i sowieckich służb specjalnych). Załamanie się dominacji chadecji – na przełomie lat 80. i 90. XX wieku – związane było jednak z bardzo konkretnym zjawiskiem: aferami korupcyjnymi w które uwikłane były wszystkie znaczące siły polityczne I Republiki. I właśnie na tej fali sukces swój odnotowała nowa organizacja, którą jej założyciel Umberto Bossi nazwał *Ligą Lombardzką*. Przemianowana na *Lige Północną* zyskała wielkie możliwości polityczne poprzez sojusz z *Forzą Italia* Silvio Berlusconi, wchodząc po wyborach 1994 roku do rządu przezeń kierowanego, następnie zaś doprowadzając do jego upadku. Pojawienie się Ligi Północnej na włoskiej scenie politycznej, a w połowie lat 90. *koncepcji Padanii*, zainicjowało również debatę nad federalizmem i secesjonizmem. W efekcie we Włoszech przełomu XX i XXI wieku pojawił się także w dyskusjach historyków myśli politycznej problem tożsamości włoskiej (Cerroni 1996; Gangemi 2003; Bieleński 2004; Bankowicz 2007).

Włochy lat 90. XX oraz pierwszych dekad XXI wieku, znalazły się w innej sytuacji zewnętrznej i wewnętrznej w stosunku do niedawnej przecież przeszłości. Mają za sobą okresy dynamicznego rozwoju, który jednak od kilkunastu, a na pewno od kilku lat, uległ gwałtownemu zahamowaniu, by przejść w przeżywany w ostatnim okresie kryzysu finansowo-ekonomiczny i społeczny. Nowe pokolenia Włochów nie zostały na kryzys w odpowiedni sposób przygotowane, i próby wyjścia z tej kryzysowej sytuacji często są dość chaotyczne tak w dziedzinie polityki wewnętrznej, jak zagranicznej. Efektem kryzysu i nierozwiązanych problemów (zwłaszcza bezrobocia wśród młodzieży, ale także korupcji, czy bezkarnej działalności różnych mafii) jest wzrost nastrojów populistycznych, separatystycznych i – co paradoksalne w kraju założycielskim Unii Europejskiej – antyeuropejskich.

Odnosząc się do realnych działań politycznych Ligi Północnej można zatem stwierdzić, iż w drugiej połowie lat 90. XX wieku organizacja ta próbowała w praktyce realizować elementy programu secesji Północy, czyli tzw. koncepcję „Padanii” (Oneto 2014). Co istotne – twierdzi Oneto – *Padania to continuum terytorialne, urbanistyczne i społeczno-ekonomiczne [...] Padania to także szczególny przypadek nacjonalizmu obywatelskiego, jest ona w stanie zintegrować Włochów z*

Południa, a nawet przybywszy spoza Unii Europejskiej pod warunkiem jednak przyjęcia przez nich zasad i obyczajów obowiązujących w Padanii. W konkluzji Oneto postuluje *pokojową separację Padanii od Włoch*, co jego zdaniem *dałoby również Południu okazję do ustanowienia systemu ekonomicznego bardziej elastycznego, wolnego i – w perspektywie – korzystnego dla tego obszaru Italii.* Wydaje się jednak iż – rozważając tę kwestię nie pod kątem teorii, ale realiów geopolitycznych obszaru Morza Śródziemnego – wezwania Oneto zmierzające de facto do wyjścia obszaru północnych Włoch (od Piemontu, przez Lombardię do Friuli i Wenecji Julijskiej) z terytorium Republiki Włoskiej nie mają szans powodzenia i to nie tylko ze względu na jednoznaczne w tej mierze stanowisko rządu w Rzymie i największych włoskich partii politycznych. Otóż tendencje separatystyczne, najżywsze w połowie ostatniej dekady XX wieku, osłabły jednak w pierwszych dziesięcioleciach XXI stulecia. Również liderzy Ligi zaczęli zastępować hasło niepodległości pojęciem „Północy” (Nord), w dużo większym stopniu akceptowanym przez elity polityczne. Z drugiej strony mimo kryzysów wewnętrznych, w ostatnim okresie (lata 2014-2016) Liga Północna, której liderem jest obecnie Matteo Salvini, mająca charakter ugrupowania antyeuropejskiego (w tym kontekście lider Ligi ściśle współpracuje z Marine Le Pen, wzywając także do wyjścia ze strefy Euro) i przede wszystkim sprzeciwiająca się radykalnie napływowi nielegalnych imigrantów, zaś w polityce zagranicznej wyrażająca sympatie dla Rosji i do „obrońców” Donbasu – odgrywa nadal na włoskiej scenie politycznej istotną rolę. Co więcej wraz z kryzysem związanym z masowym napływem do Europy (i to właśnie poprzez Włochy) muzułmańskich imigrantów, znaczenie Ligi – także w wymiarze geopolitycznym - może ulec dalszemu wzmocnieniu.

Literatura

- Bankowicz A., 2007, *Włoska tożsamość narodowa a kontekst europejski* [w:] I. Stawowy- Kawka (red.), *Niemcy, Europa, świat. Studia międzynarodowe. Księga pamiątkowa poświęcona profesorowi Erhardowi Czimerowi*, Kraków.
- Bieleński S., 2002, *Tradycje federalizmu we Włoszech. Studia nad włoskim piśmiennictwem politycznym XVIII i XIX wieku ze szczególnym uwzględnieniem twórczości Carlo Cattaneo*, Kraków.
- Bieleński S., 2004, *Włoska debata nad problemem tożsamości europejskiej* [w:] J. Mikułowski-Pomorski (red.), *Narody wobec Europy. Negocjowanie tożsamości*, Kraków.
- Bokszczanin I., 2004, *Reforma instytucji politycznych Republiki Włoskiej w latach dziewięćdziesiątych XX wieku*, Warszawa.
- Bossi U., 1995, *Introduzione* [w:] D. Vimercati, *Tutta la verita`. Perche` ho partecipato al. governo Berlusconi. Perche` l'ho fatto cadere. Dove voglio arrivare*, Milano.
- Bossi U., Vimercati D., 1998, *Processo alla Lega*, Milano.
- Cerroni U., 1996, *L'identita` civile degli italiani*, Lecce.

Bieleński, S., *Koncepcja Padanii na przełomie XX I XXI wieku, Przegląd Geopolityczny, 18, 2016, s. 9-18.*

- Gangemi G., 2003, *Federalismo e secessionismo nel dibattito politico-culturale italiano* [w:] G. Nevola (red.), *Altre Italie. Identità nazionale e Regioni a statuto speciale*, Roma.
- Gierowski J.A., 1999, *Historia Włoch*, Wrocław.
- Golemo K., 2013, *Zielone słońce Alp. Padania – między mitem a rzeczywistością* [w:] K. Golemo (red.), *Włochy wielokulturowe. Regionalizmy, mniejszości, migracje*, Kraków 2013.
- La Padania, una regione italiana in Europa*, 1992, „Quaderni della Fondazione Agnelli”, Torino.
- Mainardi R., 1998, *L'Italia delle regioni. Il Nord e la Padania*, Milano.
- Miglio G., 1995, *Modello di Costituzione Federale*, „Federalismo & Società”, II, 1.
- Miglio G., 1997, *Federalismi falsi e degenerati*. Milano.
- Miglio G., 1999, *L'asino di Buridano. Gli italiani alle prese con l'ultima occasione di cambiare il loro destino*, Vicenza.
- Miglio G., Barbera A., 1997, *Federalismo e secessione. Un dialogo*, Milano.
- Miglio G., Veneziani M., 1997, *Padania, Italia. Los tatos nazionali e soltanto in crisi o non e mai esistito?* Firenze.
- Oneto G., 1997, *L'invenzione della Padania. La rinascita della comunità più antica d'Europa*, Bergamo.
- Oneto G., 2014, *Morta e l'Italia, non la Padania*, „Limes”, 11.
- Pacini M., 1993, *Nuove Regioni e riforma di Stato*, Fondazione Giovanni Agnelli, Torino.
- Pankowicz A., (red.), 1998, *Ziemia górskie u progu XXI wieku*, Zakopane.

The concept of Padania at the turn of the twentieth and twenty-first century

The introduction to the article examines the importance of the events of 1989 for the geopolitical conditions of Italy and the emergence of the concept of "Padania". The paper looks at the issues related to the precise boundaries of "Padania", treated by the followers of its creation as a confederation of northern and central regions of present-day Italy. It presents an attempt to implement the concept of "Padania" in the mid-90s, undertaken at the initiative of the Northern League (Lega Nord), led at the time by Umberto Bossi. There are discussed both concepts of Padania: one of Bossi and one of the theorist of federalism - Gianfranco Miglio. In conclusion, the article says that the Northern League continues to play on the Italian political stage role. Moreover, with the crisis associated with the massive influx into Europe (and through Italy) of Muslim immigrants, the importance of the League - in its geopolitical dimension - can only be strengthened.

Key words: Padania, the Northern League, federalism